

DOPOLNILNA DEJAVNOST GOJENJA IN PREDELAVE VODNIH ORGANIZMOV – PRILOŽNOST DODATNEGA ZASLUŽKA NA KMETIJI

V Sloveniji imamo trenutno registriranih 27 nosilcev dopolnilne dejavnosti gojenja in predelave vodnih organizmov – Kmetija mora imeti v uporabi vodno zemljišče

Slovenija je ena od najbolj vodnatih držav v Evropi, skupna dolžina vseh površinskih vodotokov meri skoraj 27.000 km, v primerjavi z razvitimi državami pa je kakovost voda v Sloveniji v samem vrhu. Kakovosten in zadosten vodni vir je seveda priložnost za opravljanje številnih, z vodo povezanih dejavnosti, med katerimi je tudi akvakultura oziroma gojenje vodnih organizmov. Ker imamo v Sloveniji glede dviga porabe rib v prehrani ljudi še veliko neizkoriščenega potenciala, je odločitev za ribogojstvo dejavnost lahko ena izmed možnosti izboljšanja finančnega stanja na kmetiji, saj zagotavlja dolgoročno stabilen prihodek.

Akvakultura v Sloveniji

Slovensko akvakulturo predstavljajo hladnovodno in toplovodno sladkovodno ribogojstvo ter marikultura, oziroma gojenje morskih organizmov v morju. Po podatkih iz Registra objektov akvakulture in komercialnih ribnikov, ki ga vodi MKGP imamo v Sloveniji trenutno 331 objektov akvakulture in komercialnih ribnikov, po podatkih SURS-a je bila v letu 2021 skupna masa vzgojenih vodnih organizmov okrog 1.700 ton, od tega približno 930 ton hladnovodnih vrst rib, pretežno postrvi šarenke, okrog 250 ton toplovodnih vrst rib, pretežno krapa, okrog 90 ton brancina ter okrog 430 ton školjk, pretežno užitnih klapavic. Pomembno je tudi to, da je bilo v dejavnosti ribištva v letu 2021 delovno aktivnih 276 oseb, od tega 187 v dejavnosti akvakulture in 89 v dejavnosti morskega gospodarskega ribolova. Poraba rib na prebivalca Slovenije je okrog 11 kg letno, kar je precej pod evropskim povprečjem, ki znaša okrog 23 kg, stopnja samooskrbe z ribami in ostalimi vodnimi organizmi pa znaša okrog 15 odstotkov.

Zakonodaja pri gojenju rib

Voda v Sloveniji je v lasti države, kar pomeni, da mora vsak, ki želi izkoriščati vodni vir za opravljanje dejavnosti, po Zakonu o vodah (ZV-1A Ur.l. RS 57/2008) pridobiti veljavno vodno dovoljenje. Vlogo za pridobitev vodnega dovoljenja se vloži na Direkcijo RS za vode. Ribogojnico mora najprej pristojna občina umestiti v svoj prostorski plan, gradnja ribogojnice se lahko začne po pridobitvi gradbenega dovoljenja, razen, če gre za enostavni objekt. Po Uredbi o razvrščanju objektov (Ur.l. RS 96/2022) je namreč ribogojnica lahko poleg nezahtevnega objekta, za katerega se pridobi gradbeno dovoljenje le na podlagi enostavne skice brez projektiranja, do površine 100 m² ali prostornine bazenov 2.000 m³ tudi enostaven objekt do površine 50 m² ali prostornine bazenov do 250 m³. Nekaj primerov ribogojnic, kot enostavnih objektov, imamo v Sloveniji že postavljenih. Če se odločimo, da bo ribogojstvo naša dopolnilna dejavnost na kmetiji, jo registriramo po Uredbi o dopolnilnih dejavnosti na

kmetiji Ur.l.RS 57/2015, kjer se lahko registrira dejavnost gojenja sladkovodnih rib v količini do 5.000 kg letno in predelave sladkovodnih rib v količini do 10.000 kg letno, pri čemer mora biti najmanj 50 odstotkov predelanih količin rib iz lastne vzreje. K predelavi spadajo filiranje, dimljenje, prekajevanje, mariniranje. Preko dopolnilne dejavnosti je možno izvajati tudi dejavnost športnega ribolova na vodnih površinah na kmetiji. Seveda gre pri ribah za prehrano, namenjeno ljudem, zato moramo upoštevati tudi Pravilnik o obratih na področju živil živalskega izvora Ur.l.RS 51/2006.

Gojenje postrvi šarenke

Postrv šarenka je v Sloveniji najbolj množično gojenja ribja vrsta za prehrano ljudi. Šarenka odlično izkorišča krmo, hitro in dokaj izenačeno raste ter je prilagojena na večjo gostoto gojenja. Tudi med potrošniki je precej priljubljena, prepoznajo jo kot kvalitetno in zdravo hrano. Spada med salmonidne hladnovodne vrste rib, za njih je značilno, da živijo v hladni, pretočni vodi z visoko vsebnostjo raztopljenega kisika v vodi. Parametri vode, ki jih je potrebno pred samim začetkom opravljanja ribogojne dejavnosti meriti v daljšem časovnem obdobju (vsaj eno leto), so pH (6,5-8), vsebnost v vodi raztopljenega kisika (vsaj 9 mg/l) ter temperatura vode (optimalno med 10 – 14 °C). Od tega je odvisno, kakšen sistem gojenja bomo izbrali, kakšne bodo gojitvene kapacitete ter nenazadnje, kakšen bo ekonomski učinek naše dejavnosti. V Sloveniji za gojenje postrvi v glavnem uporabljamo pretočne sisteme, vodo na odzemnem mestu zajamemo iz vodotoka, jo po ceveh oziroma kanalih pripeljemo do gojitvenih bazenov (zemeljskih ali betonskih), že uporabljena voda pa se preko usedalnika ribjih fekalij in ostankov krme vrača nazaj v vodotok. Gojenje postrvi šarenke spada med intenzivno gojenje, kar pomeni, da za krmljenje rib v celoti uporabljamo že pripravljene krmne mešanice. Sodobne tovarne ribje krme izdelujejo visoko koncentrirano krmo v obliki ekstrudiranih peletov. Celoten gojitveni proces od ikre do konzumne ribe zahteva veliko znanja in praktičnih izkušenj, zato imamo v Sloveniji le malo ribogojcev, ki se ukvarjajo z gojenjem plemenskih rib, smukanjem in valjenjem iker ter gojenjem mladice. Običajno ti ribogojci prodajajo večje mladice ostalim ribogojcem za nadaljnje gojenje do konzumne velikosti (cca. 250 g). Tako imamo v Sloveniji največ majhnih ribogojnic, ki na leto vzgojijo od 3 do 5 ton konzumnih rib in jih v glavnem prodajo končnim kupcem.

Akvakultura kot izziv in priložnost

Tako, kot v vsaki dejavnosti, so tudi v akvakulturi določeni izzivi, s katerimi se spopadamo na začetku dejavnosti, tukaj velja omeniti dolgotrajne postopke umeščanja ribogojnic v OPN občin, omejitve pri gradnji ribogojnic na kmetijskih zemljiščih, dolgotrajne upravne postopke (pridobitev vodnega dovoljenja in gradbenega dovoljenja, če je potrebno) in omejitve na zaščitene območjih ter v času izvajanja same dejavnosti, kjer pa ključno vlogo na eni strani igrajo naravni pojavi (poplave, suša), plenilci (ribojede ptice, vidra) in na drugi strani ekonomske razmere na trgu. Kljub izzivom povpraševanje po domači slovenski ribi raste, zato je to vsekakor priložnost za kmetije, ki imajo naravne danosti, da si s to dejavnostjo izboljšajo finančno stanje na kmetiji. Kupcem lahko ponudijo svežo ribo, kar je konkurenčna prednost, če pa se lotijo še predelave rib, njihovim izdelkom ustvarijo še višjo dodano vrednost.

Slika: Vodno zemljišče v sklopu kmetije je priložnost za gojenje vodnih organizmov.

mag. Miha Štular, univ.dipl.inž.zoot.
Svetovalec specialist za ribogojstvo,
KGZS-Zavod KR